4. SINIF SOSYAL BİLGİLER • KÜLTÜR VE MİRAS

Ailem ve Kültürel Mirasımız

Defter Notları

1. Aile tarihimiz

Soy ağacı, aile bireyleri arasındaki akrabalık bağlarını gösteren çizelgedir. Aile tarihini anılardan, mektuplardan, belgelerden, fotoğraflardan ve eski eşyalardan öğreniriz.

2. Sözlü tarih

Geçmişi, olayları yaşamış kişileri dinleyerek araştırmaya **sözlü tarih** denir. Sorular hazırlar, görüşme yapar, izin alarak not veya kayıt tutarız. Bilgileri başka kaynaklarla karşılaştırırız.

3. Millî kültürümüz

Kültür, toplumun kuşaktan kuşağa aktardığı maddi ve manevi değerlerdir. Dil, yemek, gelenek, bayram, türkü, halk oyunu ve el sanatları kültürümüzü oluşturur.
Tarhana, bayramlaşma, halay, bağlama, ebru ve kilim kültürümüze örnektir. Kültürel değerlerimiz birlik ve beraberliğimizi güçlendirir.

4. Kültürel miras

Geçmişten kalan ve gelecek kuşaklara aktarılan kültürel değerlere **kültürel miras** denir. Tarihî ev ve köprüler somut; masallar, türküler ve gelenekler somut olmayan mirastır. Eserlere zarar vermemeli, geleneklerimizi öğrenip yaşatmalıyız.

5. Geleneksel oyunlarımız

Saklambaç, körebe, seksek, beş taş, mangala ve topaç geleneksel oyunlarımızdır. Oyunlar yardımlaşmayı ve kurallara uymayı öğretir. Zamanla oyun araçları değişse de eğlenme ve arkadaşlık kurma amacı sürer.

BİLGİ NOTU • Perdenin arkasındaki sanatçı

Karagöz ve Hacivat bir gölge oyunudur. Bu oyunu oynatan sanatçıya “hayalî” denir. Sanatçı, figürleri ışıkla aydınlatılan perdenin arkasında hareket ettirir.

Kaynak: Kültür ve Turizm Bakanlığı

Sorumasyon · Tüm hakları saklıdır. · 2026

Millî Mücadele Öncesi

Defter Notları

1. Mustafa Kemal Atatürk

Mustafa Kemal, **1881'de Selanik'te** doğdu. Annesi Zübeyde Hanım, babası Ali Rıza Efendi'dir. Askerî okullarda öğrenim gördü. **1905'te kurmay yüzbaşı** olarak mezun oldu. Çalışkanlığı, kararlılığı ve liderliğiyle önemli görevler üstlendi.

2. Trablusgarp ve Çanakkale

Mustafa Kemal, **1911'de Trablusgarp'ta** İtalyan işgaline karşı direnişin örgütlenmesine katıldı.
1915'te Çanakkale'de Arıburnu ve Anafartalar'da başarılar kazandı. Çanakkale, Birinci Dünya Savaşı'nın bir cephesiydi. **18 Mart 1915**, Çanakkale Deniz Zaferi'nin tarihidir; kara savaşları daha sonra da sürdü.

3. Mondros Ateşkesi ve işgaller

Osmanlı Devleti, **30 Ekim 1918'de Mondros Ateşkesi'ni** imzalayarak Birinci Dünya Savaşı'ndan çekildi. Ordunun büyük bölümü terhis edildi, silahlara el konuldu. Ulaşım ve haberleşme noktaları denetlendi. Bu durum savunmayı zayıflattı; işgaller yayıldı.

4. İşgallere karşı direniş

15 Mayıs 1919'da İzmir Yunan ordusu tarafından işgal edildi. Halk işgalleri protesto etti ve yerel direniş birlikleri kurdu. Bu birliklere **Kuvâ-yı Milliye** denir. Birlikler işgalleri yavaşlattı ve mücadele azmini güçlendirdi.

5. Mücadelenin amacı

Millî Mücadele, vatanı işgalden kurtarmak ve bağımsızlığı korumak için yürütülen mücadeledir. **Bağımsızlık**, bir milletin başka bir devletin yönetimi altında olmadan kendi kararlarını verebilmesidir.

BİLGİ NOTU • Atatürk aynı zamanda bir yazardı

Atatürk, Nutuk adlı eserinde Millî Mücadele'yi ve Cumhuriyet'in kuruluş sürecini kendi anlatımıyla aktardı. Böylece yaşadığı önemli olayları gelecek kuşaklara bıraktı.

Kaynak: Anıtkabir Komutanlığı

Sorumasyon · Tüm hakları saklıdır. · 2026

Kurtuluş İçin Örgütleniyoruz

Defter Notları

1. Samsun ve Havza

Mustafa Kemal, Bandırma Vapuru ile **19 Mayıs 1919'da Samsun'a çıktı.** Bu tarih Millî Mücadele'nin başlangıcı kabul edilir. **28 Mayıs 1919 Havza Genelgesi** ile işgallere karşı miting ve protestolar düzenlenmesi istendi.

2. Amasya Genelgesi / 22 Haziran 1919

Vatanın bütünlüğünün ve milletin bağımsızlığının tehlikede olduğu belirtildi. Kurtuluşun, milletin azim ve kararlılığıyla sağlanacağı vurgulandı. **Genelge**, bir konuyu duyuran yazıdır.

3. Erzurum Kongresi / 23 Temmuz-7 Ağustos 1919

Vatanın bir bütün olduğu ve bölünemeyeceği belirtildi. Başka bir devletin yönetimi ve koruması altına girilmesi reddedildi. **Kongre**, temsilcilerin görüşüp ortak karar aldığı toplantıdır.

4. Sivas Kongresi / 4-11 Eylül 1919

Millî cemiyetler tek çatı altında birleştirildi. Böylece direnişin birlikte ve düzenli yürütülmesi amaçlandı. Mustafa Kemal ve Temsil Heyeti **27 Aralık 1919'da Ankara'ya geldi.**

5. Meclisin açılması / 23 Nisan 1920

Ankara'da **Büyük Millet Meclisi açıldı.** Mustafa Kemal Meclis başkanı seçildi. Millî Mücadele, milletin temsilcilerinin aldığı kararlarla yönetildi.
Millî egemenlik, yönetme yetkisinin millete ait olmasıdır. Meclisin açılması bu yolda önemli bir adımdır.

BİLGİ NOTU • Mecliste okul sıraları vardı!

İlk Mecliste milletvekillerinin oturduğu sıralar Ankara'daki okullardan getirildi. Aydınlatma için petrol lambaları kullanıldı. Büyük kararlar, bu mütevazı koşullarda alındı.

Kaynak: Türkiye Büyük Millet Meclisi

Sorumasyon · Tüm hakları saklıdır. · 2026

Cepheler ve Kahramanlarımız

Defter Notları

1. Doğu Cephesi

Kâzım Karabekir komutasındaki ordu, Ermenistan kuvvetleriyle savaştı. Başarıların ardından **1920'de Gümrü Antlaşması** imzalandı. Bu antlaşma, Meclis Hükûmetinin ilk uluslararası antlaşmasıdır.

2. Güney Cephesi

Maraş, Antep, Urfa ve Adana çevresinde Fransız işgaline karşı halk direnişi önem taşıdı. **Sütçü İmam** Maraş'ta, **Şahin Bey** Antep'te, **Ali Saip Bey** Urfa'da mücadele etti. **20 Ekim 1921 Ankara Antlaşması** ile Fransa'yla çatışmalar sona erdi.
Direnişleri nedeniyle Antep'e **Gazi**, Maraş'a **Kahraman**, Urfa'ya **Şanlı** unvanları verildi.

3. Batı Cephesi

Yunan ordusuna karşı önce Kuvâ-yı Milliye, sonra düzenli ordu mücadele etti. **İsmet Paşa** cephe komutanlığı yaptı. **Mustafa Kemal** başkomutan, **Fevzi Paşa** genelkurmay başkanı olarak önemli görevler üstlendi. Hasan Tahsin İzmir'de, Yörük Ali Efe Aydın çevresinde direnişin simgelerindendir.

4. Halkın ve kadınlarımızın katkıları

- **Şerife Bacı:** İnebolu-Kastamonu yolunda cephane taşırken hayatını kaybetti.
- **Kara Fatma ve Gördesli Makbule:** Direniş birliklerinde mücadele etti.
- **Halide Edip:** Konuşmaları ve çalışmalarıyla halka destek oldu.
- **Mehmet Âkif:** İstiklâl Marşı'nı yazdı.

Halk; yiyecek, giysi ve ulaşım sağladı, yaralılara yardım etti. Zafer, ordunun ve milletin ortak fedakârlığıyla kazanıldı.

BİLGİ NOTU • Bir yolun adı: İstiklâl Yolu

İnebolu'dan Kastamonu ve Çankırı üzerinden Ankara'ya uzanan yol, ordunun ihtiyaçlarını taşımada kullanıldı. Halkın cephane taşıdığı bu güzergâh, İstiklâl Yolu olarak anılır.

Kaynak: Çankırı İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü

Sorumasyon · Tüm hakları saklıdır. · 2026

Savaşlardan Büyük Zafer’e

Defter Notları

1. İnönü muharebeleri / 1921

Birinci İnönü ocak ayında, **İkinci İnönü** mart-nisan aylarında gerçekleşti. İsmet Bey komutasındaki düzenli ordu, Yunan saldırılarını durdurdu. Bu başarılar Meclise ve orduya duyulan güveni artırdı.

2. Geri çekilme ve hazırlık

Temmuz 1921’de Kütahya-Eskişehir muharebeleri sonrasında Türk ordusu Sakarya Nehri’nin doğusuna çekildi. Mustafa Kemal’e **5 Ağustos 1921’de başkomutanlık yetkisi** verildi. **Tekâlif-i Milliye** emirleriyle halktan ordunun yiyecek, giyecek ve ulaşım ihtiyaçları için destek alındı.

3. Sakarya / 23 Ağustos-13 Eylül 1921

Sakarya Meydan Muharebesi **22 gün ve gece** sürdü. Mustafa Kemal’in komutasındaki Türk ordusu savaşı kazandı; Yunan ordusunun ilerleyişi durduruldu. Zaferden sonra Mustafa Kemal’e **gazi unvanı ve mareşal rütbesi** verildi.

4. Büyük Taarruz / 26 Ağustos 1922

Türk ordusu uzun hazırlıkların ardından saldırıya geçti. **30 Ağustos 1922’de Başkomutan Meydan Muharebesi** kazanıldı. Yunan ordusu ağır yenilgiye uğradı. İlerleyişini sürdüren Türk ordusu **9 Eylül 1922’de İzmir’i** işgalden kurtardı.

5. Zaferin önemi

Askerî zaferler, yurdun kurtuluşunu ve barış görüşmelerinin başlamasını sağladı. Başarıda iyi bir planlama, kararlı komutanlar, cesur askerler ve milletin dayanışması etkili oldu.

BİLGİ NOTU • Ustaların becerisi de gerekliydi

Tekâlif-i Milliye emirlerinde yalnızca malzemeler değil, demirci ve marangoz gibi ustaların yapabilecekleri işler de belirlendi. Ordunun ihtiyaçlarını karşılamak için el becerileri de önemliydi.

Kaynak: Atatürk Araştırma Merkezi / Atatürk Ansiklopedisi

Sorumasyon · Tüm hakları saklıdır. · 2026

Barış ve Cumhuriyet

Defter Notları

1. Mudanya Ateşkesi / 11 Ekim 1922

Türkiye'yi İsmet Paşa temsil etti. Çatışmalar durdu; Doğu Trakya'nın savaşılmadan Türkiye'ye bırakılmasının yolu açıldı. **Ateşkes**, çatışmaların durdurulmasıdır.

2. Lozan Barış Antlaşması / 24 Temmuz 1923

Görüşmelerde Türkiye'yi İsmet Paşa temsil etti. Yeni Türk devletinin bağımsızlığı uluslararası alanda kabul edildi. Sınırların büyük bölümü belirlendi. **Barış antlaşması**, savaş sonrası ilişkileri ve koşulları düzenler.

3. Cumhuriyet'in ilanı

13 Ekim 1923'te Ankara başkent oldu.
29 Ekim 1923'te Cumhuriyet ilan edildi. Mustafa Kemal ilk cumhurbaşkanı, İsmet İnönü ilk başbakan oldu.
Cumhuriyet, millet iradesine dayanan yönetim biçimidir. Yönetim, bir kişiye veya aileye miras yoluyla geçmez.

4. Millî bayramlarımız

- **23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı:** Meclisin açılışını hatırlatır.
- **19 Mayıs Atatürk'ü Anma, Gençlik ve Spor Bayramı:** Samsun'a çıkışı hatırlatır.
- **30 Ağustos Zafer Bayramı:** Başkomutan Meydan Muharebesi'ndeki zaferi hatırlatır.
- **29 Ekim Cumhuriyet Bayramı:** Cumhuriyet'in ilanını hatırlatır.

5. Atatürk'ü anıyoruz

Atatürk, **10 Kasım 1938'de saat 09.05'te** İstanbul Dolmabahçe Sarayı'nda hayatını kaybetti. Kabri Ankara'daki **Anıtkabir'dedir.** Cumhuriyeti korumak için öğrenmeli, sorumluluk almalı ve ülkemizin gelişmesi için çalışmalıyız.

BİLGİ NOTU • Anıtkabir'e ne zaman taşındı?

Atatürk'ün naaşı, önce Ankara Etnografya Müzesi'ndeki geçici kabrine konuldu. Anıtkabir tamamlanınca, 10 Kasım 1953'te bir törenle buraya taşındı.

Kaynak: Atatürk Araştırma Merkezi / Atatürk Ansiklopedisi

Sorumasyon · Tüm hakları saklıdır. · 2026